ΕΤΟΣ ΙΓ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1900 ΑΡΙΘ. 121

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ
ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΜΠΤΗΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Π. Χ. ΔΟΥΛΗΓΕΡΗΣ
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ 12 ΜΗΝΩΝ
Ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου ἢ 1 Ἰουλίου
Ἐσωτερικοῦ δρ. 6.—Ἐξωτερικοῦ φρ.χρ.8.

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. Διομήδους Κυριακοῦ, Τὰ τελικὰ αἴτια, ὑπὸ Παύλου Ζανέ — *Ὁ Ζῶν Χριστὸς (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ) ὑπὸ Καλλιόπης Ἀντ. Κινδύνη.* —Εὐαγγελικὸν Κήρυγμα Παναρέτου Χ. Δουληγέρη· Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων, ἀποτέλεσμα εὐτολμίας ἡ νίκη.—Ἐπιστολὴ ὀγδόη πρὸς ὀρθόδοξον χριστιανὴν γυναῖκα — Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον. — Κήρυγμα «Ἀναπλάσεως»

Α. ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

ΤΑ ΤΕΛΙΚΑ ΑΙΤΙΑ

ΥΠΟ ΠΑΥΛΟΥ ΖΑΝΕ

(Βιβλιοκρισία)

Τὸ ἔργον τοῦτο τὸ ἐξ 755 σελίδων συγκείμενον εἶνε ἓν τῶν σπουδαιοτάτων συγγραμμάτων τοῦ Ζανέ, πραγματεύεται δὲ ἓν τῶν δυσχερεστάτων ζητημάτων τῆς μεταφυσικῆς, τὸ περὶ τῶν τελικῶν αἰτίων, ἅτινα ἀρνεῖται ὁ ὑλισμὸς ζητῶν νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα μόνον ἐκ ποιητικῶν αἰτίων. Κατὰ τοὺς ὑλιστὰς ὑπάρχουσι μόνον αἴτια ποιητικὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' οὐδεὶς σκοπός. Ἐκ τῆς τυχαίας δὲ συμπτώσεως διαφόρων ποιητικῶν αἰτίων προέρχονται τὰ πάντα. Δὲν ὑπάρχει ὅρα κατ' αὐτοὺς ἐν τῷ κόσμῳ σκοπιμότης, δὲν εἶνε τὰ πάντα καθ' ὡρισμένον σχέδιον καὶ πρὸς ὡρισμένους σκοποὺς διατεταγμένα. Ἐὰν τις τοὐναντίον ἀποδεχθῇ τὰ τελικὰ αἴτια, παραδέχεται νοῦν διατάξαντα τὰ πάντα, παραδέχεται Θεόν. Διὰ τοῦτο τὸ ζήτημα τῶν τελικῶν αἰτίων εἶνε τὸ ζήτημα, περὶ ὃ συγκροτεῖται σήμερον ἡ μεγάλη πάλη μεταξὺ τῶν ὑλιστῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν θεϊστῶν ἢ πνευματικῶν φιλοσόφων καὶ θεολόγων ἀφ' ἑτέρου. Τὸ ἔργον τοῦ Ζανὲ ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ κατέχει ὑπέροχον θέσιν. Προβολὴ ἰσχυροτέρα κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ δὲν ἐγένετο ἴσως κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τῆς διὰ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Ζανέ, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο συνιστῶμεν εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν θέλοντας νὰ κατίδωσι δι' ἐπιστημονικῶν ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων τὸ σαθρὸν τοῦ ὑλισμοῦ καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς παραδοχῆς Θεοῦ ἢ θείου νοῦ σκοπίμως διατάξαντος τὰ πάντα. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔργου εἶνε τὸ ἑξῆς: «Πρόλογος. Τὸ πρόβλημα. Βιβλίον Α'. Ὁ νόμος τῆς σκοπιμότητος ἢ τὸ τελικὸν αἴτιον καθ' ἑαυτό. Ἡ ἀρχὴ τῆς σκοπιμότητος. Τὰ γεγονότα. Ἡ ἀνθρωπίνη βιομηχανία καὶ ἡ μηχανικὴ τῆς φύσεως. Τὸ ὄργανον καὶ ἡ λειτουργία αὐτοῦ. Τὰ ἀντίθετα γεγονότα. Ὁ μηχανισμὸς καὶ ἡ σκοπιμότης. Ἡ διδασκαλία τῆς ἐξελίξεως ἐν γένει. Ἡ διδασκαλία τῆς ἐξελίξεως κατὰ τὸν Λαμάρκ καὶ τὸν Δαρβῖνον. Ἡ διδασκαλία τῆς ἐξελίξεως κατὰ τὸν Ἑρβέρτον Σπένσερ. Βιβλίον Β'. Ἡ πρώτη αἰτία τῆς σκοπιμότητος καὶ ἡ ἐσωτερικὴ (immanente) σκοπιμότης. Ἡ ἐνστικτος σκοπιμότης καὶ ἡ μετὰ προθέσεως καὶ ἐνσυνείδητος σκοπιμότης. Ἡ καθαρὰ ἰδέα καὶ ἡ παρὰ Θεοῦ δημιουργία. Ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς φύσεως. Παράρτημα». Ἐν τῷ παραρτήματι τούτῳ γίνεται λόγος περὶ δευτερευόντων τινῶν ζητημάτων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῷ κυρίῳ μέρει διαλαμβανομένων. Περὶ τῆς μεθόδου, ἣν ἠκολούθησεν ὁ Ζανὲ ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ τούτῳ συγγράμματι καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ ἢ τῆς οὐσίας του σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς. Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, λέγει ἐν τῷ προλόγῳ ὁ συγγραφεύς, δὲν ἦτο τόσον νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς ἀντιπάλους τῆς ἀρχῆς τῆς σκοπιμότητος ἢ τῶν τελικῶν αἰτίων, ὅσον νὰ κρίνῃ καὶ ἐρευνήσῃ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρχὴν καὶ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς. Διότι ὅσον πλειοτέραν ἀξίαν ἔχει ἡ ἀρχὴ αὕτη, τόσον περισσότερον δέον οὐ μόνον νὰ ὀχυρωθῇ αὕτη κατὰ πασῶν τῶν ἐναντίον αὐτῆς ἐγειρομένων ἐνστάσεων καὶ ἀσφαλισθῇ κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ θετικῶς νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ἀλήθεια αὐτῆς δι' ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων ἐπὶ γεγονότων στηριζομένων. Τὸ νὰ στηρίζηται διδασκαλία τις μόνον ἐπὶ τῆς ἀναιρέσεως τῆς ἀντιθέτου διδασκαλίας, εἶνε κατὰ τὸν Ζανὲ ἀνεπαρκές, διότι ἐκ τοῦ ὅτι αἱ ἐνστάσεις ἡμῶν κατὰ τῆς ἀντιθέτου διδασκαλίας εἶνε ἰσχυραί, δὲν ἕπεται ὅτι αἱ ἐνστάσεις τῶν ἀντιπάλων κατὰ τῆς ἀντιπάλου διδασκαλίας εἶνε ἀνίσχυροι. Διὰ τοῦτο παρατάσσει πάντα τὰ ἐπιχειρήματα τὰ προσαγόμενα κατὰ τῆς σκοπιμότητος καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ἐρευνᾷ αὐτὰ ἐν ὅλῃ τῇ ἐπιστημονικῇ ἠρεμίᾳ καὶ ἀμεροληψίᾳ. Τὰς ἐνστάσεις τῶν ἐναντίων ἀπαριθμεῖ μετὰ μεγάλης λεπτομερείας καὶ ἀκριβείας

χωρίς παντάπασι νὰ μειώσῃ τὴν ἐντύπωσιν αὐτῶν, καὶ σπουδάζει διὰ πάντων τῶν μέσων, ἅτινα αὐταὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι παρέχουσιν αὐτῷ, νὰ ἀναιρέσῃ αὐτάς. Τινὲς ἴσως θὰ νομίζωσιν, ὅτι τὸ νὰ δοθῇ τόση σημασία εἰς τὰς κατὰ τῆς σκοπιμότητος καὶ τῶν τελικῶν αἰτίων ἐνστάσεις τῶν ἀντιθέτων, ὡς πράττει ὁ συγγραφεὺς, εἶνε ὑποχώρησις ὑπερβολικὴ ἀπέναντι αὐτῶν ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ συμβιβασμοῦ προερχομένη. Τοῦτο θὰ ἦτο πλάνη κατὰ τὸν συγγραφέα. Τοὐναντίον εἶνε ἡ μόνη ἀσφαλὴς μέθοδος τῆς ἐπαληθεύσεως καὶ ἀποδείξεως ἰδέας τινός. Αἱ ἐνστάσεις καὶ ἀντιρρήσεις τῶν ἀντιθέτων δὲν πρέπει νὰ νομίζωνται πάντοτε αὐθαίρετοι καὶ κακῆς πίστεως. Συνήθως λαμβάνονται ἐκ γεγονότων νέων, ἢ ἐκ γεγονότων λησμονηθέντων ἢ παρανοηθέντων, ἅτινα δὲν πρέπει τις νὰ παρορᾷ ἢ ἐπιπολαίως νὰ ἀποκρούσῃ, ἀλλὰ δέον νὰ λάβῃ αὐτὰ ὑπὸ σπουδαίαν ὄψιν, νὰ ἐξετάσῃ αὐτὰ καὶ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι οὐδὲν ἀποδεικνύουσι κατὰ τῆς ὑπάρξεως σκοπιμότητος ἢ τελικῶν αἰτίων ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸ νὰ παρασιωπᾷ δέ τις τὰς ἐνστάσεις ἢ νὰ ἐκφράζῃ αὐτὰς ὑπὸ τύπον ἐξησθενημένον εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς ἐὰν παρασιωπᾷ τὴν μίαν ὄψιν τῶν γεγονότων, καὶ λαμβάνῃ μόνον ὑπ' ὄψιν ἐκεῖνο τὸ μέρος τῶν γεγονότων τὸ ὁποῖον χρησιμεύει αὐτῷ, ἀποκρύπτῃ δὲ τὸ μέρος τὸ μὴ συμφωνοῦν τῇ γνώμῃ του. Ὁ ἐπιστήμων πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰ πράγματα κατ' εὐθεῖαν καὶ νὰ ζητῇ τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ φροντίζῃ τις πλειότερον περὶ τῆς γνώμης του ἢ περὶ αὐτῆς τῆς ἀληθείας. Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ζητητέον τὴν ἀλήθειαν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὑποβάλλει ὁ συγγραφεὺς τὴν ἰδέαν τῶν τελικῶν αἰτίων, δι' αὐτὸ τοῦτο, διότι εἶνε ἡ πεποίθησις αὐτοῦ καὶ ζωηρῶς ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ αὐτῆς, εἰς αὐστηροτάτην βάσανον καὶ ἀπαριθμεῖ πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς κατ' αὐτῆς ἐνστάσεις τῶν ὑλιστῶν. Παραχωρεῖ δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν μηχανικὴν ἐξήγησιν τοῦ παντὸς ὅσον ἔδαφος εἶνε δυνατόν, φρονῶν, ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ ἁπλοῦς μηχανισμὸς ἀρκεῖ, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναγκάσωμέν τινα νὰ παραδεχθῇ τελικὰ αἴτια. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐκτείνῃ τις τὴν διὰ μηχανικῶν ποιητικῶν αἰτίων ἐξήγησιν, πλεῖστα γεγονότα παρουσιάζονται ἡμῖν, τὰ ὁποῖα ὁ μηχανισμὸς ἀποδεικνύεται ἀνίκανος νὰ ἐξηγήσῃ καὶ ἀνεπαρκής, ὡς π. χ. προκειμένου περὶ τῶν φαινομένων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἐν ᾧ εἶνε πρόδηλα τὰ τελικὰ αἴτια. Τότε ὀπισθοδρομοῦντες, λέγει ὁ Ζανέ, δυνάμεθα πάλιν νὰ ἀνακτήσωμεν τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον ἐν ἀρχῇ παρεχωρήσαμεν, ἐκ τῆς ψυχολογικῆς σκοπιμότητος μεταβαίνοντες εἰς τὴν φυσιολογικὴν καὶ ὀργανικὴν σκοπιμότητα, καὶ ἐκ ταύτης ἀκόμη περαιτέρω, ἕως οὗ φθάσωμεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν κατ' ἀνάγκην, ὅτι ὁ μηχανισμὸς ἢ ἡ παραδοχὴ μόνον μηχανικῶν ποιητικῶν αἰτίων οὐ μόνον δὲν ἀρκεῖ παντάχοῦ, ἀλλ' ὅτι δὲν ἀρκεῖ οὐδαμοῦ μόνος, ὅτι δὲν ἐξηγεῖ εἰμὴ μόνον τὴν φαινομενικὴν ὄψιν, οὐχὶ δὲ τὸ βάθος καὶ τὴν πραγματικότητα τῶν ὄντων. Ἡ ἀληθὴς λοιπὸν μέθοδος εἶνε κατὰ Ζανὲ ἐκείνη, ἥτις λαμβάνει ὑπ' ὄψει πάσας τὰς δυσκολίας, καὶ ἥτις ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως αὐτῶν τούτων τῶν δυσκολιῶν ἀποδεικνύει ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάγκη παραδοχῆς ἀρχῆς τινος ὑπεράνω τοῦ μηχανισμοῦ κειμένης, τῆς ἀρχῆς τῆς σκοπιμότητος ἢ τῶν τελικῶν αἰτίων τῶν πραγμάτων, τῆς ἀπαιτούσης τὸν Θεὸν ἢ θεῖον νοῦν.

Τοιαύτη εἶνε ἡ μέθοδος τοῦ Ζανὲ ἐν τῇ ἐρεύνῃ τοῦ ζητήματος τούτου, ἥτις δεικνύει πόσον ἐμβριθῶς καὶ σπουδαίως εἰργάζετο. Ἰδοὺ δὲ καὶ τὰ σπουδαιότερα συμπεράσματα αὐτοῦ.

I. Τὸ πρῶτον συμπέρασμα εἶνε, ὅτι ἡ τελικὴ αἰτία ἡ ἐνυπάρχουσα ἐν τοῖς πράγμασιν ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι παρατηροῦνται πολλάκις τοιοῦτοι συνδυασμοὶ περιστάσεων, αἵτινες εἶνε οὕτω πρὸς ἀλλήλας προσηρμοσμέναι, ὥστε νὰ ἐπιφέρωσιν ὡρισμένον τελικὸν φαινόμενον ἢ ἀποτέλεσμα ἀνεξάρτητον ἀπ' αὐτῶν. Ἡ τοιαύτη σκόπιμος σύμπτωσις καὶ ἡ τοιαύτη σκόπιμος προσαρμογὴ τῶν περιστάσεων εἶνε ἀνεξήγητος ὡς καθαρὰ καὶ τυχαία σύμπτωσις.

II. Τὸ δεύτερον συμπέρασμα εἶνε ὅτι ἀφ' οὗ κατ' ἀνάγκην παραδεχθῶμεν ὑπάρχουσαν σκοπιμότητα ἐν τοῖς πράγμασιν ἡ τελικὰ αἴτια, ὡς μόνη ὑπόθεσις ἐξηγοῦσα τὴν σκοπιμότητα ταύτην παρουσιάζεται ἡμῖν ἡ παραδοχὴ ὡς ὑψίστης αἰτίας αὐτῆς νοῦ θείου ἢ τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὸ πρῶτον συμπέρασμα καταλήγει ὁ συγγραφεὺς σκεπτόμενος ὡς ἑξῆς· Οἱ ἀρνούμενοι τὰ τελικὰ αἴτια λέγουσιν, ὅτι πᾶν ἀποτέλεσμα ἔχει ἐν τῇ αἰτίᾳ, ἥτις παράγει αὐτό, τὸν ἀποχρῶντα λόγον τῆς γενέσεώς του, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα, ὅτι αἱ αἰτίαι εἶνε ἱκαναὶ νὰ παράγωσιν ἀποτέλεσμά τι, διότι ἄλλως δὲν θὰ παρῆγον αὐτό. Ἡ καταλληλότης καὶ ἱκανότης τῆς αἰτίας πρὸς τὸ μέλλον νὰ προέλθῃ ἀποτέλεσμα, οὖσα χαρακτὴρ πάσης αἰτίας ἄνευ ἐξαιρέσεως, δὲν δύναται κατὰ ταῦτα κατ' οὐδένα λόγον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς κριτήριον, ἵνα ἀποδείξῃ τὴν σκοπιμότητα καὶ νὰ χρησιμεύσῃ αὐτῇ ὡς ἀπόδειξις. Εἰς ταῦτα ἰδοὺ τί ἀπαντᾷ ὁ Ζανέ. Βεβαίως ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὡρισμέναι αἰτίαι ἐνεργοῦσιν ὁμοῦ, θὰ ἀποφέρωσιν ἀποτέλεσμά τι οἱονδήποτε, καὶ δὲν εἶνε παράδοξον, ὅτι αὗται εἶνε αἱ κατάλληλοι καὶ ἱκαναὶ αἰτίαι πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀποτελέσματος τούτου. Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο τὸ γινόμενον τοσούτων παραγόντων ὑπηρετῇ τὴν διατήρησιν ὄντος τινός, πρὸς ὃ αἱ αἰτίαι ἐκεῖναι ἐν οὐδεμιᾷ εὑρίσκονται σχέσει, ἐὰν π.χ. διάφοροι φυσικαὶ αἰτίαι μετ' ἀλλήλων συνδυασμέναι κατασκευάζωσιν ἐν τῷ ἐμβρύῳ ὀφθαλμοὺς μέλλοντας νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς αὐτό, ὅταν γεννηθῇ εἰς τὸν κόσμον, ὁ συνδυασμὸς τῶν παραγόντων τούτων ἢ αἰτιῶν πρὸς τοιοῦτον ὡρισμένον σκοπὸν δὲν δύναται νὰ ἦνε τυχαία σύμπτωσις. Διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἐκ τῆς συμπράξεως διαφόρων αἰτιῶν οὐχὶ οἱονδήποτε τυχαῖον ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ὡρισμένον ἀποτέλεσμα τεῖνον εἰς διατήρησιν ὀργανισμοῦ τίνος ἀνεξαρτήτου τῶν αἰτιῶν τούτων, πρέπει αἱ αἰτίαι αὗται νὰ συναρμοσθῶσι καταλλήλως καὶ σκοπίμως, ὅπως πραγάγωσι τὸ ὡρισμένον τοῦτο ἀποτέλεσμα. Ἡ κατάλληλος αὕτη καὶ σκόπιμος συναρμογὴ τῶν αἰτιῶν ἵνα ἐπιφέρωσιν ὡρισμένον καὶ οὐχὶ τυχαῖον ἀποτέλεσμα, μένει ἀνεξήγητος κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐνεργείας μόνον μηχανικῶν ποιητικῶν αἰτίων, καὶ προϋποθέτει αἰτίαν σκοπίμως ἐνεργοῦσαν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ σκοπίμως διατάσσουσαν τὰ πάντα, ἤτοι προϋποθέτει τελικὰ αἴτια.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἄλλο συμπέρασμα τοῦ συγγραφέως, ὅτι σκοπιμότης τῆς φύσεως δὲν εἶνε δυνατὴ ἄνευ λογικῆς αἰτίας, ἄνευ νοῦ θείου διατάξαντος τὰ πάντα, εἶπον οἱ ἀντίθετοι, ὅτι ἐὰν ἦνε ἀληθὲς, ὅτι πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν σκοπιμότητα διὰ τοῦ θείου νοῦ, πῶς θὰ ἐξηγήσωμεν τότε αὐτὸν τὸν θεῖον νοῦν, παρ' οὗ προέρχεται ἡ σκοπιμότης αὕτη; Πόθεν ὁ σκοπίμως ἐνεργῶν οὗτος θεῖος νοῦς; Ἐὰν παραδεχώμεθα αὐτὸν ὑπάρχοντα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ θεωρῶμεν τοῦτο δυνατόν, διὰ τί τότε νὰ μὴ παραδεχθῶμεν ὡς ὑπάρχουσαν ἀφ' ἑαυτῆς καὶ τὴν σκοπιμότητα τῆς φύσεως, χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην τοῦ θείου νοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐξηγήσωμεν αὐτήν; Ὅσον εἶνε τὸ ἐν ἀκατάληπτον, τόσον εἶνε καὶ τὸ ἄλλο.— Εἰς ταῦτα ἀπαντᾷ ὁ συγγραφεύς. Ὑπάρχει νόμος ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ, ἐφαρμοζόμενος ἐπίσης καὶ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, ὅτι πρέπει νὰ ὑιοθῇ τις καὶ ἐκτείνῃ τὴν ἐξήγησιν ὅσον εἶνε δυνατόν, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς σημεῖόν τι, πέραν τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ αὐτήν. Ὁ φυσιοδίφης ἐξηγεῖ τὸν κόσμον διὰ τῆς καθολικῆς ἕλξεως, ἂν καὶ ἡ ἕλξις αὕτη μένει καθ' ἑαυτὴν ἀνεξήγητος εἰς αὐτόν. Τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἐξηγήσει τῆς σκοπιμότητος τῶν ὄντων. Τὴν σκοπιμότητα ταύτην δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν εἰ μὴ διὰ τριῶν τρόπων· ἢ διὰ τοῦ μηχανισμοῦ, τῆς μηχανικῆς ἐνεργείας φυσικῶν αἰτίων, ἢ δι' ἐνστίκτου κινοῦντος τὰ ὄντα εἰς σκόπιμον τέλος ἄνευ συνειδήσεως τοῦ πράγματος, ἢ διὰ θείου νοῦ διατάζαντος καὶ διευθύνοντος τὰ πάντα σκοπίμως. Ἡ μηχανικὴ ἐξήγησις ἀπεδείχθη δι' ὅσων εἴπομεν ἀνωτέρω ἀνεπαρκής. Μένουσι λοιπὸν πρὸς παραδοχὴν τὸ ἔνστικτον τὸ ἄνευ συνειδήσεως κινοῦν τὴν φύσιν πρὸς ὡρισμένους σκοποὺς καὶ ὁ θεῖος νοῦς ὁ τὸ πᾶν σκοπίμως διατάξας καὶ διευθύνων. Ὡς πρὸς τὸ ἔνστικτον παρατηρεῖ ὁ Ζανὲ, ὅτι ἡ δι' αὐτοῦ ἐξήγησις εἶνε ἐκτεθειμένη εἰς τὰς αὐτὰς ἀντιρρήσεις, τὰς ὁποίας δύναταί τις νὰ ἀπευθύνῃ καὶ κατὰ τοῦ θείου νοῦ, ὅτι ἤτοι καὶ τὸ ἔνστικτον πρέπει νὰ δεχθῶμεν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐνεργοῦν σκοπίμως, καὶ τότε διατί νὰ μὴ δεχθῶμεν καὶ τὰς ἐνεργούσας μηχανικῶς φυσικὰς αἰτίας ὡς περιεχούσας ἀφ' ἑαυτῶν τὸν σκοπὸν καὶ ὅτι τὸ ἔνστικτον πηγάζει ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ προϋποθέτει αὐτόν; Πρὸς τούτοις δύναται νὰ προστεθῇ κατὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ ἐνστίκτου καὶ τὸ ὅτι τοῦτο εἶνε καθ' ἑαυτό τι ἀκατανόητον καὶ οὐδὲν ἐξηγεῖ, εἶνε δύναμις μυστηριώδης καὶ κεκρυμμένη (faculté occulte), ὁποίας τοιαύτας κεκρυμμένας δυνάμεις παρεδέχοντο ἀνοήτως οἱ σχολαστικοὶ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Τοὐναντίον ἡ μηχανικὴ αἰτία καὶ ὁ νοῦς εἶνε δύο γνωσταὶ αἰτίαι, ὧν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν σαφεῖς καὶ ὡρισμένας ἰδέας. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ διὰ μηχανικῶν αἰτίων ἐξήγησις τοῦ κόσμου ἀπεδείχθη ἀνεπαρκὴς καὶ τὸ ἔνστικτον οὐδὲν ἐξηγεῖ, ὃν καθ' ἑαυτὸ ὅτι ἀνεξήγητον καὶ ἀκατανόητον, δὲν μένει εἰ μὴ ἡ διὰ τοῦ θείου νοῦ ἐξήγησις τοῦ διατάξαντος τὰ πάντα σκοπίμως. Ὁ θεῖος νοῦς ἐξηγεῖ μόνος τελείως τὰ τελικὰ αἴτια τὰ παρατηρούμενα ἐν τῷ κόσμῳ. Τοιουτοτρόπως διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀποκλείσεως πάσης ἄλλης ἐξηγήσεως ἀγόμεθα κατὰ λογικὴν ἀνάγκην εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶμεν διατάξαντα καὶ διευθύνοντα τὸ πᾶν θεῖον νοῦν ἢ τὸν Θεόν. Παραδεχόμενοι δὲ τὸν νοῦν ὡς τὴν αἰτίαν τῶν ὄντων δὲν ἀξιοῦμεν λέγει ὁ Ζανὲ, ὅτι ἔχομεν τοῦ θείου τούτου νοῦ τελείαν (adèquate) ἔννοιαν· διότι ὁ πεπερασμένος νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δὲν δύναται τελείως νὰ ἐννοήσῃ τὸν ἄπειρον θεῖον νοῦν. Ἀναμφιβόλως ὅ,τι κτλοῦμεν θεῖον νοῦν εἶνε ἀπειράκις ἀνώτερον τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ. Μόνον θέλομεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Θεὸς τὰ πάντα διέταξε καὶ διευθύνει σκοπίμως. Πιστεύοντες δέ, καθὼς λέγει ὁ Κρτέσιος, εἰς τὸ ὅτι ὁ νοῦς ἡμῶν ἐπλάσθη παρὰ τοῦ Θεοῦ ἵνα ἀντιλαμβάνηται τὴν ἀλήθειας τῶν πραγμάτων ἐν τῷ μέτρῳ πάντοτε τῆς ἀσθενείας του, πεποίθαμεν ὅτι δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν τὰς θείας τελειότητας διὰ τῶν ἰδιοτήτων, εἰς ἃς ὁδηγεῖ ἡμᾶς τὸ ἡμέτερον πνεῦμα ἐξ ἀναλογίας τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἰδιοτήτων. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶνε ὅ τι τελειότερον περιέχει ὁ κόσμος, χρησιμεύει ἡμῖν ὡς ἀσθενὴς εἰκὼν καὶ τύπος, ἵνα λάβωμεν ἔννοιάν τινα, ἔστω καὶ ἀτελῆ, τοῦ θείου πνεύματος, εἶνε τὸ τελειότερον σύμβολον τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς. Αἱ ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε ἄλλο εἰ μὴ τὰ ὀνόματα, δι' ὧν διακρίνομεν τὰς διαφόρους ὄψεις τοῦ ἑνὸς θείου ὄντος, θεωροῦντες αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὸν κόσμον. Οὕτω καλοῦμεν τὸν Θεὸν πάνσοφον, ὅταν βλέπωμεν πῶς θαυμασίως προσήρμοσε τὰ μέσα πρὸς τοὺς διαφόρους σκοπούς, ἀγαθόν, ὅταν ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα παρέχει ἡμῖν, δίκαιον, ὅταν κρίνωμεν κατὰ πόσον εἶνε αἱ πράξεις ἡμῶν τιμωρίας ἢ ἀνταμοιβῆς παρὰ Θεοῦ ἄξιαι. Ἡ πανσοφία εἶνε ἡ μᾶλλον ὁρατὴ ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τούτων, εἶνε δὲ ἐκείνη, εἰς ἣν ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἡ ἐξήγησις τῶν τελικῶν αἰτίων τῶν παρατηρουμένων ἐν τοῖς πράγμασι.

Τοιοῦτο εἶνε τὸ περιεχόμενον τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου συγγράμματος τοῦ κ. Ζανέ.

Ο ΖΩΝ ΧΡΙΣΤΟΣ

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν)

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν βεβαίως νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν ἀτελῆ ὑπηρεσίαν. Ἂς ἐξετάσωμεν ὅθεν τὰς καρδίας ἡμῶν, ὅπως εὕρωμεν ἐὰν μεταξὺ Αὐτοῦ καὶ ἡμῶν ὑπάρχῃ ἐμπόδιόν τι· ἂς προσευχηθῶμεν δέ, ὅπως τὸ φῶς Αὐτοῦ μᾶς φωτίσῃ, ὥστε νὰ ἴδωμεν τὸν ἑαυτόν μας, καθὼς βλεπόμεθα ὑπ' Αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ τώρα ἀκόμη ἀναμένει νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ εἰς τὰ εἰρηνικὰ Αὐτοῦ βήματα.

Εἶνε σπουδαία ἡ ἐρώτησις, ἣν δέον ν' ἀπευθύνωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτούς, ἐὰν δηλονότι ἔχομεν ἀφιερώσῃ τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὸν Θεὸν οὕτως, ὥστε ἡ πρὸς Αὐτὸν ὑπηρεσία καὶ ἡ τιμὴ Αὐτοῦ νὰ ἦνε τὸ μέλημα τῆς εὐδαιμονίας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Δυνάμεθα ἀληθῶς νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ πρωτίστη ἐπιθυμία ἡμῶν εἶνε τὸ πῶς νὰ εὐχαριστήσωμεν Αὐτόν; Ὅτι πάντα σκοπόν, πᾶσαν εὐχαρίστησιν εἰς τὸν καθημερινὸν ἡμῶν βίον θέλομεν ἀμέσως ἐγκαταλείψει, ὁπόταν ὁ Θεὸς μᾶς προειδοποιήσῃ; Ὅτι πᾶν καθήκον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπι-

θάλλει, θὰ ἐκτελῶμεν μὲ πρόθυμον θέλησιν ; Ὅτι οὐδὲν λυπεῖ ἡμᾶς, ὅσον τὸ νὰ ἁμαρτάνωμεν εἰς Αὐτόν ; Ὅτι οὐδεμία γηΐνη εὐτυχία ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πληρώσῃ τὰς καρδίας ἡμῶν, ὡς πληροῖ αὐτὰς μία ἀκτὶς ἀγάπης ἐκ τοῦ ἐπιδοκιμαστικοῦ Αὐτοῦ ὀφθαλμοῦ ; Εἶνε ἄρα ἰδικόν μας τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μὲ ἀνέκφραστον ἐπιθυμίαν λέγει·

«Δόσε μου τὸν ἑαυτόν σου ! ἀπὸ κάθε καύχησιν
Καὶ ἐπιθυμίαν ἐλευθέρωσόν με·
Ὅ,τι ἂν εἶμαι, ἂς χαθῶ ἐντός σου,
Ἀλλὰ δόσε τὸν ἑαυτόν σου εἰς ἐμέ !
«Τὰ δῶρά σου, ἀλλοίμονον ! δὲν ἀρκοῦσιν,
Ἐκτὸς ἂν μοι δώσῃς τὸν ἑαυτόν σου·
Ἡ παρουσία σου εἶνε δι' ἐμὲ ὁ Παράδεισος·
Καὶ ὅπου ἂν εἶσαι ἐκεῖ καὶ ὁ οὐρανός».

Ἐὰν τῳόντι αὕτη ἦνε ἡ γλῶσσα τῶν ψυχῶν μας, τότε, ὁποιονδήποτε σκότος καὶ ἂν ἡμᾶς περικυκλώνῃ, «μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω». (Ἰωάν. Κεφ. ΙΔ'. 27).

Ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ εἶνε βεβαία, καὶ ἐπ' αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἐπαναπαυθῶμεν. Ἂν ὅμως δὲν σκεπτώμεθα οὕτως, ἂς ἐπιμένωμεν νὰ φέρωμεν εἰς τὴν συνείδησίν μας τὴν ἐρώτησιν ταύτην· Ἄρα ὁ Χριστὸς θέλει εὐχαριστηθῇ μὲ ὀλιγώτερον τούτου ζῆλον ; Ἐξωτερικὴ ἄρα λατρεία θέλει ἀποζημιώσει τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην ἔλλειψιν ; Καὶ ἂν ἡ ἀπάντησις μᾶς τρομάζῃ, ἂς μὴ ἀποφύγωμεν ἐν τούτοις αὐτήν. «Ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ γινώσκει πάντα». (Ἰωάν. Α'. ἐπιστολὴ Κεφ. Γ'.—20). Καὶ ἂς ἀπευθύνωμεν καὶ πάλιν τὴν ἐρώτησιν· Ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀφιερώσωμεν ἑαυτοὺς ὁλοκλήρως εἰς τὸν Θεόν ; ν' ἀφήσωμεν Αὐτόν, ὅπως μᾶς μεταχειρίζηται κατὰ τὴν ἰδικήν Του βούλησιν ; ν' ἀκολουθῶμεν Αὐτὸν πανταχοῦ, ὅταν μᾶς καλῇ ; ν' ἀρνηθῶμεν τὰ πάντα εἰς τὴν πρόσκλησίν Του, ὡς ἀντάλλαγμα μόνον ζητοῦντες, νὰ παραδώσῃ Ἑαυτὸν εἰς ἡμᾶς, μ' ὅλην τὴν ἄπειρον ἀγάπην Αὐτοῦ, διὰ νὰ ἦνε αὕτη ἰδική μας ἀπὸ τοῦδε διὰ παντός ; Ἐὰν οὕτως ἐπιθυμῶμεν, ἂς προσέλθωμεν πρὸς Αὐτὸν ταύτην τὴν στιγμὴν καὶ ἂς ἐξομολογηθῶμεν Αὐτῷ ταῦτα. Μόνοι μὲ τὸν Θεόν ἂς ἀφιερώσωμεν ἑαυτοὺς εἰς Αὐτόν, ὥστε πᾶν ὅ,τι ἔχομεν καὶ ὅπως εἴμεθα καὶ θὰ εἴμεθα, νὰ ἦνε ἄνευ ἐπιφυλάξεως ἰδικά Του. Οὐδέποτε, οὐδὲ μίαν στιγμὴν θὰ μετανοήσωμεν διὰ τὴν προσφορὰν ταύτην.

Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἐπιθυμῶμεν ὁλοψύχως νὰ ἀφιερωθῶμεν εἰς τὸν Θεόν, ἂς ἀποφασίσωμεν μὲ τὴν βοήθειαν Αὐτοῦ νὰ μὴ ἡσυχάσωμεν, ἕως οὗ τὸ πνεῦμα τοῦτο καταστῇ ἰδικόν μας. Ἂς ἐξομολογηθῶμεν εἰς τὸν πολυεύσπλαγχνον καὶ ἀγαπῶντα ἡμᾶς Σωτῆρα τὴν ἁμαρτίαν, ἥτις πληροῖ τὰς καρδίας ἡμῶν. Ἂς ἀνομολογήσωμεν τὴν μυστικὴν ἀντίστασιν τῶν ψυχῶν μας· τὰς κρυφίους ἐπιθυμίας πρὸς ἀπόκτησιν τῶν γηΐνων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα μᾶς κωλύουσι τοῦ νὰ τείνωμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ οὐρανίου θησαυροῦ· τὰ ἐγωϊστικὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα μᾶς ὠθοῦσιν, ὅπως ἐκζητῶμεν τὴν ἰδικήν μας τιμὴν ἀπὸ τῆς δόξης Αὐτοῦ—ἂς ἐξομολογηθῶμεν αὐτῷ πάντα, καὶ ἂς παρακαλέσωμεν Αὐτόν, ὅπως μᾶς ἀπαλλάξῃ παντὸς πονηροῦ, πιστεύοντες ἀκραδάντως, ὅτι θέλει εἰσακούσῃ τὴν προσευχήν μας. Διότι δὲν ἔχει εἰπῇ εἰς ἡμᾶς, «Αἰτεῖτε καὶ θέλει σᾶς δοθῇ» (Ματθ. Κεφ. Ζ'. - 7); Ἠδυνάμεθα δὲ νὰ ζητήσωμέν τι πλέον σύμφωνον μὲ τὴν θέλησιν Αὐτοῦ ; Ἴσως τοῦτο θέλει φανῇ εἰς ἡμᾶς πολὺ ἁπλοῦν πρᾶγμα, ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν δι' αὐτὸ ἀνάγκην βοηθείας, ἴσως σκεφθῶμεν, ὅτι πρέπει ἡμεῖς νὰ ἐκριζώσωμεν τὸ κακόν. Ἀλλ' ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν τοῦτο, θέλομεν εὕρῃ, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα πάσης προσπαθείας ἡμῶν θέλει συντελέσῃ, ὅπως μᾶς καταδείξῃ πόσῳ βαθέως ἐρριζωμένη εἶνε ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν χαρακτῆρα ἡμῶν, καὶ θέλει μᾶς βυθίσῃ βαθύτερον εἰς ἀπελπισίαν. Ἐὰν ἠδυνάμεθα ν' ἀποσύρωμεν τὸ κάλυμμα ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας πείρας ἑκάστου, θὰ ἐβλέπομεν σειρὰν παραδειγμάτων ἰσχυρῶν χαρακτήρων, σιδηρῶν θελήσεων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν εἰπεῖ, «Θέλω ἀποδιώξῃ τὰ εἴδωλα ταῦτα, ἵνα ἐνεθρονισθῆναι ἐν τῇ ψυχῇ μου, τὰ πάντα θ' ἀφιερώσω εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἐπὶ ἡμέρας, ἐπὶ ἑβδομάδας, ἐπὶ μῆνας ἐπάλαισαν μὲ τὴν ἰδικήν των δύναμιν, ἕως οὗ τὸ τέλος πάντοτε ἦτο— «Κύριε, ἑκάστην ἡμέραν βυθίζομαι πλειότερον εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Δὲν δύναμαι νὰ βοηθήσω ἑμαυτόν ! Ἐὰν Σὺ δὲν μὲ σώσῃς, χάνομαι». Ἀδιάφορον πόσον καιρὸν διάγουσι κατὰ τὸ φαινόμενον χριστιανικὸν βίον, ἢ πόσον ὁ κόσμος θεωρεῖ αὐτούς καλούς, ἢ πόσον αὐτοὶ νομίζουν ἑαυτοὺς ἁγιοὺς· τοῦτο εἶναι τὸ ἀναπόφευκτον καὶ γενικὸν ἀποτέλεσμα· ἐὰν δηλαδὴ δὲν ἔχωμεν ἀρκετὴν ταπεινοφροσύνην, ὅπως προστρέξωμεν κατὰ πρῶτον πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἀνομολογήσωμεν, ὅτι οὐδὲν ἁμάρτημα δυνάμεθα νὰ κατανικήσωμεν, οὐδεμίαν εὐλογίαν ν' ἀποκτήσωμεν διὰ τὸν ἑαυτόν μας ἄνευ τῆς βοηθείας αὐτοῦ, οὐδὲν θὰ κατορθώσωμεν· ἐὰν δὲ παρακαλέσωμεν Αὐτὸν ὅπως τὰ πάντα πράττῃ δι' ἡμᾶς διὰ τῆς ἐλευθέρας χάριτος Αὐτοῦ, Αὐτὸς θέλει μᾶς διδάξῃ τὴν ταπεινοφροσύνην, ἀφήνων ἡμᾶς νὰ κατανοήσωμεν ἐκ πείρας τὴν παντελῆ ἀχρηστίαν τῶν ἰδικῶν μας προσπαθειῶν, ἕως οὗ ἐπὶ τέλους θὰ καταλήξωμεν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ἣν ἔπρεπεν ἀπ' ἀρχῆς νὰ λάβωμεν,—τουτέστι νὰ ἔχωμεν παντελῆ δυσπιστίαν πρὸς τὸν ἑαυτόν μας καὶ πλήρη πεποίθησιν ἐν Αὐτῷ.

Ἐὰν τότε ἡ ἐξέτασις τοῦ ἑαυτοῦ μας μᾶς ἀναγκάζῃ νὰ αἰσθανθῶμεν, ὅτι δὲν ἤμεθα εἰσέτι ἀφιερωμένοι ὁλοκλήρως εἰς τὸν Θεόν, παρευθὺς ἂς προσευχηθῶμεν πρὸς τὸν Εὐλογημένον ἐκεῖνον Σωτῆρα, τόσῳ πρόθυμον, ὅπως εἰσακούσῃ ἡμᾶς παρ' ὅλην τὴν ἁμαρτίαν ἡμῶν, καὶ ἐξομολογούμενοι τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, ἂς ζητήσωμεν ἀπὸ Αὐτόν, ὅπως ἐκκριζώσῃ αὐτὴν ἐκ τῶν καρδιῶν ἡμῶν, πεπεισμένοι σταθερῶς εἰς τὴν ὑπόσχεσιν Αὐτοῦ, ὅτι δῆλα δὴ Αὐτὸς δὲν εἶνε μόνον «πιστὸς καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας», ἀλλὰ καὶ νὰ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας». (Ἰωάν. Α'. Ἐπιστολὴ Κεφ. Α'. 9—10). Τοιαύτη προσευχὴ θὰ εἰσακουσθῇ τόσῳ βεβαίως, ὡς εἶνε βεβαία ἡ τὴν αὔριον ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Αὐτὸς θέλει μᾶς χορηγήσῃ βαθυτέραν ἐπιθυμίαν, ὅπως γνωρίσωμεν Αὐτόν· θέλει μεταβάλῃ τὰς θελήσεις ἡμῶν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ πρὸς τὸ ἀγαθόν, θέλει μᾶς ὑποδείξῃ, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, εἰς ποῖα πράγματα ὀφείλομεν νὰ ὑποτασσώμεθα

εἰς Αὐτόν, χορηγῶν ἡμῖν ταυτοχρόνως τὴν προθυμίαν τοῦ νὰ ἐκτελῶμεν ταῦτα. Καὶ τότε θὰ εὕρωμεν ἀντιστάθμισμα τῶν ὅσων παραιτούμεθα ! Ἀπορρίπτομεν ψευδὲς κόσμημα καὶ κοσμοῦμεν τὰ στήθη μας μὲ τὸν πολύτιμον Μαργαρίτην· ἀφίνομεν νὰ πέσῃ δρᾶγμα ἀπεξηραμμένων φύλλων, ὅπως κόψωμεν ἀπὸ τοῦ Δένδρου τῆς Ζωῆς καὶ εὐφραν θῶμεν Νομίζετε ἄρά γε, ὅτι θέλετε πενθήσει τὰς μικρὰς γηΐνας λαμπάδας, ὅταν ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης ἀπαστράπτῃ ἐκ καλλονῆς γύρω ἡμῶν ; Καὶ ταῦτα δὲν εἶνε λέξεις κεναί, δὲν εἶνε οἱστροι ποιητικοί. Ἐρωτήσατε ὁποιονδήποτε, ὅστις ἔχει κάμει ταύτην τὴν θυσίαν, ἐρωτήσατέ τον ἂν ἡ εἰρήνη καὶ ἡ χαρὰ τῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρός του δὲν εἶναι δι' αὐτὸν πλέον ἢ ἀνταμοιβὴ τῶν ὅσα ποτὲ ἠγάπησε. Θὰ ἀκούσητε μίαν καὶ μόνην ἀπάντησιν. Θὰ ἴδητε τοῦτο εἰς τὴν λάμψιν τοῦ ὀφθαλμοῦ, εἰς τὸ γαλήνιον βλέμμα, εἰς τὴν ἠρεμίαν τῆς καρδίας ἐπαναπαυομένης ἐν τῇ ἀποκτήσει τῆς εἰρήνης ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ δώσῃ οὔτε νὰ ἀφαιρέσῃ.

Καὶ ὅταν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰλικρινῶς ἀφιερωθῶμεν εἰς τὸν Θεόν, τί θέλομεν πράξει κατόπιν ; Τότε ἂς πιστεύσωμεν τοὺς ἰδίους Αὐτοῦ λόγους, ἀλλ' ἂς πιστεύσωμεν αὐτοὺς ἐν ὅλῃ τῇ ἁπλότητι μικροῦ παιδός. Ἴσως, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο, θ' ἀπαιτηθῇ ἀγὼν πίστεως. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν πίστιν ὁ Χριστὸς θέλει μᾶς δώσει ὡσαύτως, ἐὰν τὴν ζητήσωμεν ἀπὸ Αὐτὸν ἐν πνεύματι. Ἡ θεωρία τοῦ Εὐαγγελίου εἶνε θαυμασίως ὑψίστη, ἀλλὰ καὶ θαυμασίως ἁπλῆ. Ἀφιερώνομεν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Χριστόν, καὶ Ἐκεῖνος χαρίζει τὸν Ἑαυτόν Του εἰς ἡμᾶς. Ἡμεῖς τώρα ἔχομεν πράξει τὸ μέρος μας, ἢ μᾶλλον Αὐτὸς μᾶς ἐνίσχυσεν, ὅπως πράξωμεν τοῦτο. Προσερχόμεθα πρὸς Αὐτὸν καὶ ἀφιερώνομεν ἑαυτοὺς πρὸς Αὐτόν, ψυχῇ τε καὶ σώματι, διὰ παντός. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ περισσότερον. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἂς ἀναθεωρήσωμεν τὰς ὑποσχέσεις Του. Δὲν πρέπει νὰ ταλαντευώμεθα δι' αὐτάς· ὅλαι εἶνε ἰδικαί μας. «Πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλώς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν· ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ· Χριστὸς δὲ Θεοῦ. (Κορινθ Α'. ἐπιστολὴ Κεφ. Γ'.—22, 23). Ὁπόταν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μᾶς προσφέρῃ τὰς πλουσιωτέρας εὐλογίας, ἂς μὴ ὀπισθοχωρῶμεν καὶ ἀποτύχωμεν ἐκ δυσπίστου δειλίας. Εἶνε σοβαρὰ νουθεσία, ὅτι οἱ δειλοὶ καὶ ἄπιστοι εἰσι τεταγμένοι εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν μὲ εἰδωλολάτρας καὶ ψεύστας, καὶ θέλουσιν ἔχει τὸ μέρος αὐτῶν εἰς τὸν δεύτερον θάνατον (Ἀποκ. Κεφ. Κα'.—8). Ὄχι, ἂς εἴπωμεν μᾶλλον, «Ἀνάξιος καὶ ἁμαρτωλός, ὡς εἶμαι, ἐν τούτοις θὰ τιμήσω τὸν Αὐτοσωτήρ μου, ἐπαναπαυόμενος ἐπὶ τὸν λόγον Αὐτοῦ. Θέλω δεχθῇ τὰς ὑποσχέσεις Του, οὐχὶ ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν ὅσα ἔπραξα ἢ δύναμαι νὰ πράξω, ἀλλ' ὡς ἐλεύθερα δῶρα εἰς ἐμὲ τὸν ἀνάξιον». Τότε ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη θὰ ἔλθῃ,— δὲν δύναται παρὰ νὰ ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς. Δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν λέξεις ὡς εἶνε αἱ ἑξῆς· «Οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδὲ μή σε ἐγκαταλίπω» (Ἑβρ. Κεφ. ιγ' —5)· «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ» (Φιλιπ. Κεφ. Δ' —13)· «Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.»(Ρωμ. Κεφ. Η'—38, 39) Δὲν δυνάμεθα, λίγω, πραγματικῶς νὰ πιστεύσωμεν τοιαύτας λέξεις, χωρὶς νὰ αἰσθανθῶμεν τὰς καρδίας ἡμῶν ἐξογκουμένας ἀπὸ χαράν, χωρὶς ν' ἀναφωνήσωμεν· «Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου» (Λουκ. Κεφ Α' —46, 47). Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν χαρὰν θέλει ἐπέλθει εὐγνωμοσύνη καὶ ἀγάπη τοσούτῳ μᾶλλον ἰσχυρότεραι, καθ' ὅσον ἡ ἀναξιότης ἡμῶν εἶνε τόσῳ μεγάλη. Τότε ἀναβλέποντες τὸν εὐλογημένον ἡμῶν Κύριον, θέλομεν κατανοήσει τὸ πλῆρες σημασίας τοῦ ἠγαπημένου αὐτοῦ μαθητοῦ ῥῆμα· «Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς». (Ἰωάν. Α'. ἐπιστ. Κεφ. Δ' —19).

Ὅταν δὲ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς χριστιανικῆς πείρας, ἐτελείωσεν ἄρα τὸ ἔργον τῆς ζωῆς ἡμῶν ; Ἐτελείωσεν ! Ἐρωτήσατε ἐκεῖνον, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν καρδίαν ἡ εἰρήνη αὕτη καὶ χαρὰ ἐπέκαμψεν· θὰ σᾶς εἴπῃ, ὅτι τὸ ἔργον μόλις ἤρχισε. Θὰ ἠδύνατο ἄρά γε νὰ σταυρώσῃ τὰς χεῖρας ἐξ ἐγωϊστικῆς εὐαρεσκείας ; Ἅ, ἡ ἐν τῷ στήθει αὐ οὗ ἐξεγερθεῖσα ἀγάπη πρέπει νὰ εὕρῃ διέξοδον ! Ἡ ζῶσα πίστις πρέπει νὰ ἐργάζηται ! Δόνασθε νὰ εἴπητε αὐτῷ, ὅπως μένῃ ἄεργος· ἀλλ' εἶνε τὸ ἴδιον, ὡς ἂν ἐλέγετε εἰς αὐτὸν νὰ μὴ ἀναπνέῃ. Ἐν πρώτοις εἶνε τὸ ἔργον τῆς ἐκαγρυπνήσεως ἐφ' ἡμᾶς αὐτούς· διότι, ἐὰν ἀποσυρθῶμεν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἡ εὐλογία ἡμῶν θέλει ἐξαφανισθῇ. Ἐὰν ἀφήσωμεν τὴν πηγήν, θέλομεν ἀπολέσει τὸν βοῦν. Καθ' ἑκάστην ἂς ἀνανεώνωμεν τὴν ἀφιέρωσιν ἡμῶν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ· καθ' ἑκάστην ἂς ὑποσχεθῶμεν δυνάμει Αὐτοῦ νὰ ἐκτελῶμεν τὸ θέλημα Αὐτοῦ, καὶ τὸ πλέον μηδαμινὸν ἔστω, καὶ ν' ἀποστρέψωμεν τὸ πρόσωπον ἡμῶν ἀφ' ὅ,τι δύναται νὰ δυσαρεστήσῃ Αὐτόν. Δυνάμεθα τότε νὰ παρακαλέσωμεν Αὐτόν, ὅπως διαφυλάττῃ ἡμᾶς διαρκούσης τῆς ἡμέρας, πεπεισμένοι ὄντες, ὅτι θὰ τὸ πράξῃ, καὶ δυνάμεθα νὰ στηριχθῶμεν εἰς τὴν ὑπόσχεσιν Αὐτοῦ, ὅπως μᾶς ῥύσῃ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Τότε ὁ Χριστὸς θὰ γείνῃ δι' ἡμᾶς **Ζῶν Σωτὴρ** καὶ θὰ προσκολληθῶμεν εἰς Αὐτὸν μὲ παιδικὴν φιλοστοργίαν καὶ ἐμπιστοσύνην· ἀναβλέποντες δὲ πρὸς τοὺς πλήρη ἀγάπης ὀφθαλμοὺς Αὐτοῦ θὰ λέγωμεν, «Κύριε τί θελεις νὰ πράξω ; » καὶ ἀκόμη θὰ προλαμβάνωμεν τὰς διαταγὰς Αὐτοῦ μὲ τὸ πρόθυμον σκίρτημα τῆς ψυχῆς τοῦ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ εὐάρεστα εἰς Αὐτόν. Ὦ, ποία ἀντίθεσις τῆς ὑπακοῆς ταύτης, ἐκ τῆς ἀγάπης προερχομένης, πρὸς τὴν αὐστηρὰν ὑπακοὴν τοῦ καθήκοντος ! Οὐχὶ μόνον εἶνε πλέον ἐλευθέρα, ἀλλὰ καὶ πληρεστέρα· αὐτῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες διὰ παντὸς τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες» (Ρωμ. ιβ'. 11, 12]. Ἴσως θέλει φανῇ εἰς ἡμᾶς σχεδὸν ἀπίστευτον, ὅτι θὰ ἦτο δόνατον νὰ φυλάξωμεν τοιοῦτον πνεῦμα ἅπαξ ἀποκτηθέν· ὅτι ὁ δρόμος ἡμῶν θὰ φωτίζηται διὰ παντὸς μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας. Ἀλλ' ὁ Ἐνὼχ περιεπάτει μὲ τὸν Θεόν (Γεν. Κεφ. Ε—24) τριάκοντα ἔτη καὶ καθ'

ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα εἶχε τὴν μαρτυρίαν, ὅτι εὐηρέστησεν εἰς τὸν Θεόν. Δὲν δύναται ἀρά γε ἡ ἰδία χάρις, ἡ ὁποία διεφύλαττεν αὐτὸν ἐπὶ αἰῶνας, καὶ διαφυλάξῃ καὶ ἡμᾶς τὰ ὀλίγα ἔτη τῆς ἐν τῇ γῇ ὁδοιπορίας ἡμῶν ;

Καλλιόπη Ἀντ. Κινδύνη.
(Ἕπεται τὸ τέλος) (1)

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ Χ. ΔΟΥΛΗΓΕΡΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΜΥΡΟΦΟΡΩΝ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΕΥΤΟΛΜΙΑΣ Η ΝΙΚΗ

Ἀγαπητοὶ ἀναγνῶσται,

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου τῆς Κυριακῆς τῶν Μυροφόρων πληροφορεῖ ἡμᾶς τὰ περὶ τῶν δύο βαρυσημάντων γεγονότων τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἶχε φυτήσῃ ὁ κατάψυχρος βορρᾶς τοῦ φόβου καὶ τοῦ τρόμου, τὸν ὁποῖον ἐνέπνεον αἱ ἀλαλάζουσαι φωναὶ τῶν σταυρωτῶν τοῦ Σωτῆρος λέγουσαι «Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν,» καὶ εἶχε διασκορπίσῃ τῇδε κἀκεῖσε πεφοβισμένους τοὺς τοῦ Κυρίου Μαθητάς.

Δύο μόναι ἀναφέρονται, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Πέτρος, ὅτι ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπαγομένῳ εἰς τὸ κριτήριον καὶ τὸν σταυρόν, ἀλλὰ ἡ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ὄχλου μανία καὶ ὁ ἄμετρος φθόνος καὶ ἡ κακία τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰσραὴλ συμπαρέσυραν καὶ τούτους ἐξ ὧν ὁ Ἰωάννης ἐνθαρρυνάμενος εἰς τὴν ἀρχιερατικήν του γνωριμίαν ἔμεινε τελευταῖος καὶ παρέλαβε τὴν πάναγνον Θεοτόκον εἰς τὰ ἴδια, ὁ δὲ Πέτρος, πρὶν ἢ ἀκόμη ὁδηγηθῇ εἰς τὸν σταυρὸν ὁ Σωτήρ, εὑρισκόμενος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως ἠρνήθη αὐτὸν μεθ' ὅρκου λέγων τὸ γνωστὸν «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.»

Καὶ ταῦτα μὲν εἶχον τὰ αἴτια αὐτῶν νὰ συμβῶσιν, ὡς συνέβησαν, ἔπρεπεν ὅμως νὰ ἐπιπλεύσῃ ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐγκαταλείψεως μία ἄλλη μερὶς μὴ ἔχουσα ἀπὸ μέρους τῶν σταυρωτῶν τοῦ Χριστοῦ ὁμοίαν πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἕνδεκα Μαθητῶν αὐτοῦ ἀντιπάθειαν, ὅπως ὑπηρετηθῇ ἡ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου ταφὴ καὶ βεβαιωθῇ ἡ ἔνδοξος Αὐτοῦ Ἀνάστασις.

Καὶ ἰδοὺ τὸ πρῶτον ὑπηρετεῖται πανευλαβῶς παρὰ τοῦ εὐσχήμονος Ἰωσήφ. Πῶς ; ἄνευ φόβου καὶ κινδύνου τινός ; μετὰ πλείστου μάλιστα κινδύνου, διότι, ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ τοιούτου αὐτοῦ σκοποῦ ὁ Ἰωσήφ, ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος καὶ νὰ ζητήσῃ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον ἡ ἐπόμενον νὰ ἐξεγείρῃ τὸ μῖσος καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες θὰ ἔβλεπον τὴν τοσαύτην εὐλάβειαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Σταυρωθέντα Ἰησοῦν.

Οὐχ ἧττον ὅμως πᾶσαι αἱ δυσκολίαι νικῶνται ὑπὸ τῆς ἀρετῆς τῆς μεγαλοψυχίας καὶ τῆς τόλμης, καὶ ὁ Ἰωσὴφ ἀψηφῶν τοὺς διωγμοὺς καὶ τὸν κίνδυνον τῆς ἰδίας ζωῆς «τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ»(1). τὸ ὁποῖον παραλαβὼν μετὰ πλείστων ἐνδείξεων τιμῆς, μετ' ἀπείρου εὐλαβείας ἐναπέθηκεν ἐν τῷ καινῷ καὶ λαμπρῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὅπερ εἶχεν ἑτοιμάσῃ δι' ἑαυτόν.

Αἱ δὲ Μυροφόροι γυναῖκες ἀποτινάξασαι καὶ αὗται πάντα φόβον καὶ ἀπορρίψασαι πᾶσαν δειλίαν, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν, πρῶται ἐν καιρῷ μάλιστα βαθέος ὄρθρου, μετὰ ἀρωμάτων «ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον» καὶ πρῶται πιστοῦνται περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος, τὴν ὁποίαν μηνύουσιν καὶ εἰς τοὺς κεκρυμμένους Ἀποστόλους.

Ἡ τιμή, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶσται, τῆς ὁποίας ἠξιώθησαν αἱ Μυροφόροι γυναῖκες τοῦ νὰ συνομιλήσωσι μετὰ ἀγγέλων καὶ παρ' αὐτῶν νὰ ἀκούσωσι τὰ περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος, εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς μεγαλοψυχίας καὶ εὐτολμίας αὐτῶν, τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος ἡμῶν· τὰ ἀρώματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἑτοιμάσῃ, ἵνα ἀλείψωσι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, ἀπεικόνιζον τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ψυχῆς τῶν Μυροφόρων γυναικῶν εὐωδίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε δημιουργήσῃ ἡ εἰς Χριστὸν πίστις καὶ ἡ ἀγάπη, ἥτις θάλλει ἔξω τῆς δειλίαν καὶ τὸν φόβον.

Αἱ γυναῖκες, αἵτινες θέλουσι νὰ ἐξισωθῶσι μὲ τὴν γενναίαν καὶ ἐκλεκτὴν μερίδα τῶν Μυροφόρων, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποστρέψωσι τὴν προσοχὴν των ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου τῶν περιττῶν ψιμμυθίων καὶ τῶν ἀλευρωμάτων, ἀπὸ τῶν σκανδαλωδῶν στολισμάτων καὶ ἀπὸ τῶν ἀρωμάτων τοῦ σώματος εἰς τὸν ἐσωτερικὸν διάκοσμον τῆς ψυχῆς των. Αἱ δὲ δοκοῦσαι ὑπερασπίστριαι τοῦ γυναικείου φύλου δέον νὰ διδαχθῶσιν, ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν θὰ καταστῶσιν εὐδαίμονες ἐὰν ἀναλάβωσιν ἀνδρικὰ ἔργα, ἀλλ' ἐὰν καλλιεργηθῶσιν ἐντὸς τῆς τροχιᾶς των, διότι ὡς τὰ ἄνθη ἀκμάζουσιν οὐχὶ ἐκτιθέμενα εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων, ἀλλὰ προφυλαττόμενα καὶ καλλιεργούμενα ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐτῶν, οὕτω καὶ αἱ ὁμόφυλοί των, παραμένουσαι ἐν οἷς ἐτάχθησαν βιοτικοῖς καὶ μορφωτικοῖς θείοις ἔργοις αὐτῶν,

Ἐπίσης πάντες ἐν γένει ἃς ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωσήφ, ὅστις διδάσκει ἡμᾶς τὴν ἀρετὴν τῆς μεγαλυμίας καὶ εὐτολμίας, νὰ εἴμεθα δηλονότι τολμηροὶ εἰς τὴν κατόρθωσιν παντὸς καλοῦ, διότι ἡ λελογισμένη τόλμη εἶνε νίκη· ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχωμεν πλήρη ἀροβίαν καὶ θάρρος ἀπέναντι τῶν παθῶν ἡμῶν καὶ κατὰ πάσης κακίας καὶ ἁμαρτίας, ὡς εἶχεν ὁ Ἰωσὴφ ἀπέναντι τῶν σκληρῶν Ἰουδαίων, πρέπει νὰ ἔχωμεν καταρτισθῇ πνευματικῶς ὡς ὁ Ἰωσήφ, ὅστις οὐδὲ πρὸ ἐπικειμένου κινδύνου αὐτῆς τῆς ζωῆς του ἐδυσκολεύθη.

Τίς ἦτο ὁ Ἰωσήφ ; Πῶς ἦτο τόσον καλῶς κατηρτισμένος ; εἰς τὴν ἐρώτησιν ἡμῶν ταύτην ἀπαντῶσιν οἱ Ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ βεβαιοῦντες τὴν εἰς τὸν Σωτῆρα θερμὴν αὐτοῦ πίστιν καὶ τὸν ἐναρετώτατον αὐτοῦ βίον.

Ἵνα ἑνωθῶμεν μετὰ τοῦ Σωτῆρος, πρέπει νὰ μελετήσωμεν τὸ Εὐαγγέλιον, καθὼς ἤκουσε τὸν προφορικὸν τοῦ Ἰησοῦ λόγον καὶ ὁ Ἰωσὴφ «Ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ἰησοῦ.»(1) Πρέπει ἐπίσης νὰ ἔχωμεν πεπείθησιν, ὡς αὐτός, εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου ὡς Μεσίου, διότι καὶ ὁ Ἰωσὴφ «ἦν προσδεχόμενος τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.»(2), «ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ (εἰς ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα). κεκρυμμένος διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.»(3)

Ἡ ἐργασία μας, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶσται, ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ πρέπει νὰ εἶνε θαρραλέα, ἔστω καὶ μὲ οἱανδήποτε θυσίαν, διότι ἐν αὐτῇ τῇ δοκούσῃ, τῇ φαινομένῃ θυσίᾳ, ἔγκειται ἡ μεγίστη καὶ ὑψίστη ὠφέλεια, διότι, ὅστις ἐργάζεται «ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ» τὸ ἀγαθόν, αὐτὸς εἶνε ὁ πράγματι ἔνδοξος, τετιμημένος καὶ πανευτυχής, τοῦθ' ὅπερ τὰ πράγματα βεβαιοῦσι καὶ ὁ θεόπνευστος τοῦ Θεοῦ λόγος προσεπιμαρτυρεῖ λέγων «Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν».(1)

(1) Ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου, θέλομεν δημοσιεύσει τὸ τέλος εἰς τὸ ἑπόμενον. Ἄλλως τε εἶνε τόση ζωὴ εἰς τὸ ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ δημοσιευόμενον μέρος, καὶ τόσος πλοῦτος ἀληθειῶν, ὥστε οἱ ἀναγνῶσταί μας εὐτυχεῖς θὰ εἶνε ἄν δεχθῶσι τὸ ἐξ αὐτῶν φῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅτε καὶ θὰ αἰσθανθῶσι μείζονα τὴν χαρὰν ἐκ τῆς συνεχείας καὶ τοῦ τέλους.

(1) Μάρκος ιε. 43.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΓΔΟΗ
ΠΡΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθ. 117)

Μελέτη.

Ὦ μετὰ πόσης μεγαλοδωρίας ὁ πανάγαθος Θεὸς ἐπιδαψιλεύει ἡμῖν εὐσεβῆς Κυρία, τὰ δωρήματα αὐτοῦ ! Προικισθέντες μὲ διάνοιαν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸν εὐεργετικὸν δημιουργὸν ἡμῶν καὶ νὰ συνεργαζώμεθα μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ προσκαίρου τούτου βίου. Ὦ; ἐλεύθεροι ὀφείλομεν νὰ ἀφιερῶμεν αὐτῷ ἑκουσίως τὴν καρδίαν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς εὐγνωμοσύνης. Ὁποία ἄρα εἶνε ἡ ἔξοχος θέσις, ἣν κατέχομεν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ! Θρόνος ἐξουσίας ἐφ' ὅλων τῶν ποιημάτων, τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς. «Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα καὶ βόας ἅπασας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἰχθῦας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν. Κύριε, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ». (ψαλμ. η. 5). Οὕτω δὲ τὰ πάντα δύναται· χρησιμεύει ταῖς χρείαις καὶ ἀνάγκαις ἡμῶν, βοηθεῖν ταῖς ἐφέσεσιν ἡμῶν, ὑποστηρίζειν τὰς ἀποκαλύψεις ἡμῶν, ἀκολουθεῖν τῇ θελήσει ἡμῶν κατὰ τὸ μέτρον, ὅπερ ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης ἐποίησε τόσον μέγα καὶ τόσον ἄπλουν, ὥστε δὲν εἶνε ὑπερβολή, ἐάν τις ὀνομάσῃ αὐτὸ μέτρον εὐρύχωρον.

Ὦ θνητοὶ οἱ ἀρεσκόμενοι εἰς τὰς βασάνους τῶν ζώων, ἀντὶ νὰ πραΰνητε τοὺς πόνους των φερόμενοι, οὐχὶ ὡς βασιλεῖς, ἀλλ' ὡς τύραννοι σκληροὶ καὶ πρὸς τὰ αἰσθητὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ἡ τοῦ Θεοῦ σοφὴ πρόνοια ὑπέταξεν ἡμῖν· ὑμεῖς ὅτοι πολεμεῖτε ταῦτα, καὶ ὅταν ἔτι δὲν βλάπτωσιν οὔτε τὴν ζωήν, οὔτε τὰ συμφέροντα ὑμῶν, ὑμεῖς ὑπερηφάνως ποιεῖτε κατάχρησιν τῆς ὑπεροχῆς ἐν τῇ σκληρότητι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἡμερότητι αὐτῆς· οὕτω δὲ καθίσταθε ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων ἀρά γε δὲν λαμβάνει φροντίδα περὶ τοῦ ἐλαχίστου, τοῦ μᾶλλον εὐτελοῦς ἐντόμου ; Ἀρά γε ὁ Θεὸς δὲν προνοεῖ καὶ περὶ τοῦ κάρφους τοῦ χόρτου, καὶ τῆς βοτάνης τοῦ ἀγροῦ, καὶ δὲν ἀριθμεῖ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἑκάστου, διότι ὅλα τὰ ὄντα κρίνονται ἄξια τῆς μεγάλης βουλῆς αὐτοῦ, ἔργα καὶ ταῦτα τῆς πανσοφίας αὐτοῦ, ὄργανα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ διότι οὐδὲν τῶν ὄντων μηδενίζεται πρὶν ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ;

Πόσον σαφῶς λαλεῖ τὴν διάλεκτον της ἀληθείας ἡ Ἱερὰ Ἀποκάλυψις, ὅπως διδάξῃ τοὺς ταλαιπώρους θνητοὺς καὶ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, λέγουσα· Ὁ δίκαιος ἠλέησε τὸ κτῆνος αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀνελεήμων μεταχειρίζεται αὐτὸ σκληρῶς. Παύσατε λοιπόν, παύσατε, θὰ ἔλεγον, ἐξασκοῦντες τὸ μισητὸν τοῦτο καὶ ἀποτρόπαιον κράτος, τὴν ἐξουσίαν ταύτην τὴν ὠμὴν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ὄντων, φυλαττόμενοι ἀπὸ ταύτην τὴν κακὴν ἕξιν.

Ὑμεῖς δέ, ὦ νέοι, ὅσοι ἔχετε ἔτι τὴν ἡλικίαν τῆς εὐγενεστέρας ἀθῳότητος καὶ αἰσθητικότητος, περιποιεῖσθε αὐτὰ μᾶλλον ἔχοντες χρείαν τῆς τῶν ζώων ζωῆς καὶ βοηθείας αὐτῶν. Μὴ λοιπὸν ἐπιβαρύνετε πλέον τοῦ δέοντος ταῦτα μεταχειριζόμενοι τὸ σιδηροῦν ἡμῶν σκῆπτρον, ἀλλ' ἐστὲ βασιλεῖς ἐπὶ τῆς φύσεως χορηγοῦντες αὐτῇ τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν εἰρήνην. Δύναταί τις νὰ εἶνε τέκνον, εἰκὼν καὶ ὄργανον τῆς Πανταγάθου Προνοίας, ἀλλὰ νὰ μὴ ἔχῃ ἐν αὐτῷ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συμπάθειαν ἐκείνην, ἥτις χαρακτηρίζει τοὺς ἀξίους εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος. Ἄχ ! Εἴθε, Παντοκράτωρ Κύριε, εἴθε πάντα τὰ ποιήματά σου νὰ ἦναι ἀντικείμενα τῆς ἀγάπης ἡμῶν ! Ὅταν δὲ ἡ καρδία ἡμῶν γενήται ἱκανῶς εὐρύχωρος περιβάλλουσα πάντα τὰ κτίσματα, τότε γενήσεται πολλῷ μᾶλλον ἱκανὴ καὶ ἁρμοδία, ἵνα δεχθῇ παρὰ τοῦ οὐρανίου αὐτῆς Πατρὸς τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α'. Κορινθ. β, 9.)

Ὑψώνετε τοὺς ὀφθαλμούς, φίλα τέκνα, βλέπετε ὑπεράνω ὑμῶν τὸν βασιλέα τῶν βασιλέων, τὸν Βασιλέα ἐκεῖνον, παρ' οὗ ἐλάβετε καὶ λαμβάνετε καθ' ἑκάστην τοσαῦτα ἀγαθά, τὴν ὕπαρξιν καὶ τὰ μέσα αὐτῆς, καὶ πρὸς ὃ ἔχετε καθῆκον ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον νὰ ἀποδίδητε τὴν προσήκουσαν εὐχαριστίαν

(1) Ματθ. κζ'. 57. (2) Μάρκ. ιε. 43. (3) Ἰωάν. ιθ. 38.
(4) Ρωμ. β'. 10.

καὶ τὸν ἔπαινον. Ἐσόμεθα τῷ ὄντι μεγάλοι μόνον διὰ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· ἡμεῖς ἄνευ αὐτοῦ μηδενιζόμεθα· αὐ Θεὸς γάρ »ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ »τῆς εὐδοκίας.» (Φ.λιπ. β' 13). Ἀκούετε λοιπὸν αὐτοῦ διὰ παντός, μάλιστα δὲ ὅταν ἡ συνείδησις καὶ ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ προσκαλῶσι νὰ ἀκούητε τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Θνητοί τοῦ αἰῶνος τούτου, Ἀκούσατε, ἐπαναλαμβάνω θνητοί, οὓς ἐπλούτησα, μὲ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς ἐνεργείας μου, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, θνητοί οὓς ἐγέννησα καὶ ἀνέθρεψα ἵνα γίνωσι κοινωνοὶ τῆς δυνάμεώς μου!

Κατέβητε ἐκ τοῦ θρόνου εἰς ὃν σᾶς ἀνεβίβασα, καὶ προσπέσατε ἕως ἐδάφους τῆς γῆς μὲ καρδίαν συντετριμμένην καὶ μὲ πνεῦμα τεταπεινωμένον ἔμπροσθεν ἐμοῦ τοῦ δημιουργοῦ καὶ προνοητοῦ ὑμῶν. Ἀποθέσατε πρὸ τῶν ποδῶν μου τὸν δοθέντα ὑμῖν στέφανον. Ἐνθυμεῖσθε πάντοτε ὅτι τεθέντες μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα ἔθηκα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ὑμῶν, ἔχετε καθῆκον νὰ ποιῆτε εἰς αὐτὰ πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε καὶ εὔχεσθε νὰ ποιῶ ἐγὼ εἰς ὑμᾶς. Μὴ ἐξομοιώνησθε πλέον πρὸς τὰ ἄλογα ζῷα. Μὴ ἐξευταλίζεσθε πλέον ὑπὸ εὐτελῶν παθῶν, τῶν κτηνωδῶν ἐκείνων ἐπιθυμιῶν, αἱ ὁποῖαι σβύνουσι τὴν λαμπάδα τῆς διανοίας, τὴν ὁποίαν εὐδόκησα νὰ ἀνάψω ἐν ὑμῖν, καὶ τὸ πῦρ τῆς ἀγάπης, μεθ' ἧς ὀφείλετε νὰ λάμπητε ἔμπροσθεν ἐμοῦ καὶ τῶν ὁμοίων σας. Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις, οἵτινες δὲν εἶναι προωρισμένοι νὰ γίνωσι κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι τῶν προνομίων ὑμῶν.

Ὕψιστε Θεέ μου καὶ αἰώνιε Βασιλεῦ! Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν διὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἄπειρον ἔλεός σου! Τὰ πάντα ἐγένοντο παρὰ σοῦ καὶ τὰ πάντα εἰς Σὲ ἀνήκουσι. Σὺ αὐτός, ὡς ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, καθοδήγησον ἡμᾶς εἰς τὸ ποιεῖν τὸ θέλημά σου τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον, καὶ εἰς τὸ ὑπηρετεῖν σοι πιστῶς καὶ μετὰ ζήλου ἐνθέρμου. Ποιήσας ἡμᾶς, ἵνα βασιλεύωμεν ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς δυνάμεως, δίκαιον εἶνε ἵνα Σὺ αὐτὸς βασιλεύῃς ἐπὶ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ἡμῶν. Κανόνισον αὐτὴν καὶ ἐγχάραξον ἐν αὐτῇ τὸ αἴσθημα τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας Σου, καὶ δὸς αὐτῇ τὴν σοφίαν σου, καὶ ζωποίησον μὲ τὸ πνεῦμα τῆς καθολικῆς καὶ ὑπεράντλου ἀγάπης σου. Ἀνάδειξον ἡμᾶς πιστὰ ὄργανα τῆς Σῆς προνοίας.

Ἀχ! ἐὰν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ σοφοῦ παρατηρητοῦ ὁ ἐλάχιστος σκώληξ εἶνε κόσμος θαυμάτων, τί ἄρα εἶνε εἰς τὸ παντέφορον ὄμμα τοῦ ποιητοῦ τῶν ἁπάντων, τοῦ δόντος εἰς αὐτὸν τὴν ὕπαρξιν;

Θέ μου, ἐπιθυμῶ, βοηθούμενος ὑπὸ Σοῦ νὰ ἀποβαίνω ἡμέρᾳ πιστότερος εἰς Σέ· οὕτω τὰ χαρίσματα θὰ μεταχειρίζωμαι πάντοτε, ὅπως βασιλεύῃς ἐν ἐμοὶ καὶ περὶ ἐμέ, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ με ἐλευθερώσῃς ἐκ τοῦ χοϊκοῦ σώματος, μεθ' οὗ ἔκρινας πρέπον νὰ ἑνώσῃς τὴν ψυχήν μου, ἐκ τοῦ σώματος μεθ' οὗ εὐδοκεῖς νὰ ζῶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα ἐξασκῶ ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν τοῦ δοκιμάζειν τὸν ζῆλόν μου ἐν τῷ Σῷ θελήματι, τοῦ μελετᾷν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ μανθάνειν καὶ κανονίζειν τὴν πορείαν μου πρὸς Σέ. Τὰ διαβήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ λόγιόν σου!

Τὸ σαθρὸν καὶ ἐλεεινὸν τοῦτο σῶμα, τὸ παχυλὸν τοῦτο περίβλημα τοῦ ἀληθινοῦ σώματός μου, τῆς ἀθανάτου καὶ αἰωνίου ζωῆς μου, θὰ καταρρεύσῃ ὡς μεγάλη οἰκοδομή, ἀλλὰ προσκαίρως, ἕως δώσῃ εἰς σῶμα ἰσχυρὸν καὶ δεδοξασμένον τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἀναπτυχθῇ, ὅτε θὰ γνωρίσω τελείως τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ θὰ ἴδω ὅτι ἐποιήθημεν ὅπως ζῶμεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκτίνων τῆς δόξης. «Καὶ οἱ συνιέντες φανοῦσιν ὡς φωστῆρες τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ κατισχύοντες τοὺς λόγους μου, ὡσεὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.» (Δανιὴλ ιβ'. 4).

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΣ ΜΑΣ

Παρακαλοῦνται θερμῶς οἱ ἀνταποκριταὶ τῆς «Ἀναπλάσεως» ὅπως μέχρι τέλους Ἀπριλίου εἰσπράξωσι πάσας τὰς καθυστερουμένας συνδρομὰς τῶν ἐτῶν 1898 καὶ 1899 καὶ γνωρίσωσιν ἡμῖν ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ Μαΐου τίνες ἀρνοῦνται ἢ δυστροποῦσι νὰ πληρώσωσιν, ὅπως διακόψωμεν πλὴν πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴν τοῦ φύλλου.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἡ ἐτησία συνδρομὴ τῆς «Ἀναπλάσεως» ὁρίζεται εἰς φρ. χρ. **δέκα** (10) διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐκείνους τοῦ ἐξωτερικοῦ, οἵτινες λαμβάνουσι τὰ φύλλα των δι' ἀνταποκριτῶν εἰς ἄλλας πόλεις ἐγκατεστημένων. Τὰ ἐπὶ πλέον τῆς τακτικῆς συνδρομῆς **δύο** φράγκα ὁρίζονται ὑπὲρ τῶν ἀνταποκριτῶν τούτων διὰ τὰ ἔξοδα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποβάλλονται ἐνεργοῦντες ὑπ' εὐθύνην των δευτέραν ταχυδρομικὴν ἀποστολήν.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Κυριακὴ 23 Ἀπριλίου

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Μάρκ. ΙΕ'. 43—47 καὶ ις'. 1—8.
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Πράξ. Ϛ'. 1—8.

Κυριακὴ 30 Ἀπριλίου

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Ἰωάν. Ε'. 1—15
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Πράξ. Θ'. 32—43.

ΟΙ ΔΙΔΑΞΟΝΤΕΣ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΛΑΪΚΑΣ ΣΧΟΛΑΣ ΤΗΣ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,

Ἐν τῇ Α' ἐν Ἀθήναις παρὰ τὴν Ἱ. Σύνοδον
Ὥρ. 7 1)2—8 1)2 μ. μ.

Σαββάτῳ 22 Ἀπριλίου Μιχ. Ι. Γαλανὸς
Κυριακῇ 23 » Μιχ. Ι. Γαλανὸς

Ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης
Ὥρ. 4—5 μ. μ.

Κυριακῇ 23 Ἀπριλίου Ἀρχιμ. Παν. Χ. Δουληγέρης

Ἐν Πειραιεῖ
ἐν τῷ Ζαννείῳ Ὀρφανοτροφείῳ
(Τὴν Κυριακὴν ὥρ. 4—5 μ.μ. Τὴν Πέμπτην 7 1)2—8 1)2 μ.μ.)

Κυριακῇ 23 Ἀπριλίου Γεώργ. Μακρῆς
Πέμπτῃ 27 » Ἀρχιμ. Παν. Χ. Δουληγέρης